

ÅLANDS BANKING

"En välmående
arbetsgemenskap är
en förutsättning
för framgång."

GENERATIONSSKIFTE

Planera i god tid och
undvik fallgroparna

LEVANDE HAV

Privata skyddsområden
viktiga för Östersjön

INNOVATION

Vägen till
hållbar sjöfart

GUIDE

Fem vanliga
bedrägerier – så
skyddar du dig

SIDAN 18

CAROLINE GROTENFELT-FYHR

Tar växthuset in i framtiden

"Vår satsning är en investering i hållbar utveckling."

Reseförsäkring på ditt kort

Som Premium- eller Private Banking kund har du ett omfattande kortförsäkringspaket för trygghet både hemma och på resor. Reseförsäkringen gäller vid olyckor och plötslig sjukdom året om, överallt i världen.

Försäkrade på resan är följande:

- ✓ kortinnehavaren
- ✓ medresande maka/make/sambo
- ✓ barn under 23 år i samma hushåll

Läs mer på alandsbanken.fi eller skanna QR-koden.

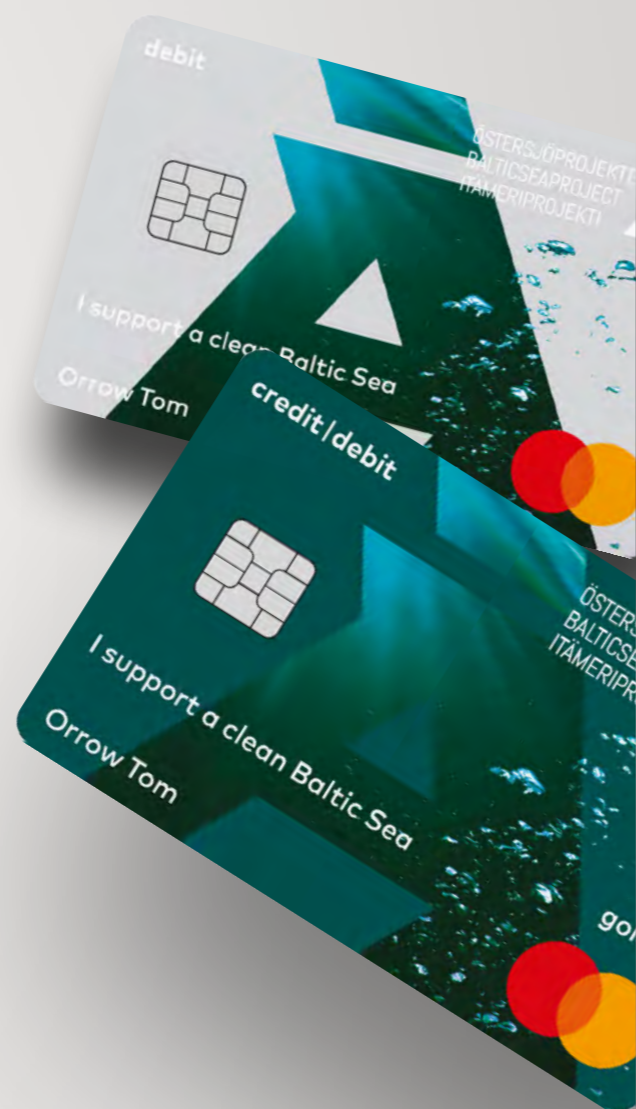
Vill du veta mer om din kortförsäkring?

Kontakta Zurich Insurances Kundservice

Måndag – Fredag 10–18

+358 (0)201 443 240

sweden.alandsbanken@zurich.com

Har du frågor?

Välkommen att kontakta din kundansvariga via Mobilbanken eller ring vår kundservice:

+358 (0)204 292 910*

*Lokal samtalsavgift (Ina/msa). Samtalen spelas in.

Vi går vår egen väg

ÅLANDSBANKEN

Pasi Poikkeus
Chef Ålandsbanken
Private Banking
Finland

LEDARE

Engagemang som går längre än pengar

KOMMANDE SOMMARVINDAR bär med sig löften om soliga dagar och glittrande vatten. För att löften ska bli verklighet, tar vi vårt miljöansvar på största allvar och strävar längre än vårt miljöavtryck sträcker sig. Genom Östersjöprojektet, där alla bidrag går till miljöfrämjande projekt för Östersjöns väl, har vi bidragit med nästan 5 miljoner euro genom åren. Något som möjliggjorts tillsammans med våra kunder.

Genom Östersjöprojektet ger vi bland annat startups, föreningar och forskningsprojekt möjligheter att generera idéer, växa och utvecklas. I år delar vi ut 574 000 euro. Antalet ansökningar dubblades från föregående år, vilket visar på hur stort

engagemanget är från vårt samhälle och hur viktigt detta arbete är.

Engagemang är också den drivande kraften i vår kontakt med er kunder. Vi förstår vikten av tillgänglighet och personligt bemötande, och har därför generösa öppettider på våra bankkontor för att möta dina behov och önskemål. Vår servicenivå och kundupplevelse har alltid varit kärnan i verksamheten. Långsiktiga, personliga och konfidentiella kundrelationer är det allra viktigaste i vår verksamhet. Att du som kund ska känna dig sedd, hörd och uppskattad är vårt viktigaste kundlöfte.

Ett stort tack till alla kunder, ni som varit med länge och ni som i en allt större skala väljer att komma med oss på vår resa med tydligt kundfokus, engagemang och servicenivå i vår strävan att ständigt göra bättre. Med önskan om en riktigt trevlig kommande sommar!

PASI POIKKEUS
Chef Ålandsbanken
Private Banking Finland

”Vi tar vårt miljöansvar på största allvar och strävar längre än vårt miljöavtryck sträcker sig.”

FAKTA

**Ålandsbanken
i siffror**

9 776 m€

i aktivt förvaltad kapital 2023.

61,7 m€

var rörelseresultatet 2023.

574 000€

delas i år ut till projekt som främjar Östersjöns tillstånd.

**Ålandsbanken Kort
Företagsränta**

utsågs av Refinitiv Lipper till bästa fonden i sin kategori i Norden 2023.

**Utsett till bästa Private
banking-aktör i Finland
2021, 2022 och 2023.**

KANTAR | PROSPERA

REDAKTION

Ålandsbanking utges av Ålandsbanken, Bulevarden 7, 00120 Helsingfors.

Chefredaktör Jenny Ruda
E-post jenny.ruda@alandsbanken.fi
Ansvarig utgivare Anne-Maria Salonius
Redaktionell produktion Birdh
Art direction 25AH
Omslagsfoto Jetro Staven
Tryck Grano Oy på miljövänligt papper.

Kontakta Ålandsbanken
Helsingfors 0204 293 600
Tammerfors 0204 293 200
Vasa 0204 293 300
Åbo 0204 293 100
Pargas 0204 293 150
Uleåborg 0204 29 011
www.alandsbanken.fi/sv/

Nummer 1

Vår/sommar 2024

PORTRÄTTET

CAROLINE GROTENFELT-FYHR

Jordbruk med full kontroll. Möt vd:n som vill driva familjeföretaget Famifarm med både miljöansvar och social hållbarhet.

38 Q&A, MARI PANTSAR

”Jag ser havet som en livsviktig vän för oss människor.”

6 | KORTHET

SIGNALER

Lyckliga nordbor, uppsving för diskret lyx, globala hot på kort och lång sikt och tre bra skäl för att upprätta äktenskapsförord.

8 | HÅLLBAR UTVECKLING

SJÖFARTEN MOT GRÖNARE FRAMTID

Koldioxidneutralitet år 2050 är målet. Den gröna omställningen på sjön drivs av forskning kring nästa generations bränslen.

11 | INNOVATION

I HALVLEDARNAS GREPP

De finns överallt, men endast några få aktörer kan tillverka dem. Därför skapar halvledare geopolitisk storm.

18 | TRYGGHET

SÅ BLIR DU SVÅRLURAD

Bedrägerierna fortsätter att öka. Vi listar fem vanliga sätt som bedragarna försöker lura dig och hur du skyddar dig mot dem.

ÖSTERSJÖPROJEKTET

FÖR ETT LEVANDE ÖSTERSJÖN

Ökad kunskap får allt fler privata markägare att upprätta skyddsområden för att bevara viktig havsnatur.

20

23

COACHEN

FÖRBERED EN GENERATIONSVÄXLING

Planering i god tid och kommunikation inom företagarfamiljen är viktiga nycklar när nästa generation ska ta över.

30 | HÄLSA

TA LJUSET PÅ ALLVAR

Vad säger forskningen om ljuset betydelse för hur vi mår? Hur mycket ljus behöver vi och hur påverkas vi av olika typer av ljus?

Alltid i Ålandsbanking

32 | MARKNADSKRÖNIKA, NIKLAS WELLFELT

36 | TIPS OCH NYHETER FRÅN ÅLANDSBANKEN

38 | Q&A, MARI PANTSAR, ENTREPRENÖR

Innehållet i denna trycksak utgör allmän information och inte finansiell rådgivning till enskild person. Även om Ålandsbanken har strävat efter att verifiera informationen kan det inte garanteras att denna i alla avseenden är korrekt, fullständig eller rättvisande. Informationen tar inte hänsyn till enskild persons specifika ekonomiska eller skattemässiga situation. Finansiell rådgivning bör sökas från kvalificerad rådgivare innan någon konkret transaktion genomförs eller handling vidtas. Alla prognoser är förenade med osäkerhet och det faktiska utfallet kan bli ett annat än prognosen. Värdet på finansiella instrument kan variera och reduceras och för vissa även bli negativt. Ålandsbanken friskriver sig från ansvar för samtliga skador och förluster, såväl direkta som indirekta, som kan uppstå i anledning av informationen. Informationen är skyddad av upphovsrätt och får inte utan Ålandsbankens tillstånd kopieras, distribueras eller publiceras. Tvister i anledning av informationen ska prövas enligt finsk rätt av finsk domstol exklusivt.

TIPS

UTBLICK

Från AI-driven språkhjälp och middagar i rymden till hållbar möbeldesign och utställning med nordbon i centrum.

34

INSIKT

BLICKAR MOT BÄTTRE BUBBLOR

Småskaliga odlare utmanar jättarna i Champagne. Ekobubbel har blivit hett bland samlare.

26

DISRUPTIV FÖRÄNDRING

40 PROCENT av jobben runt om i världen kan komma att påverkas av artificiell intelligens (AI). Det är en trend som sannolikt kommer att medföra ökad produktivitet och högre tillväxt – men som också riskerar fördjupa ojämlikheten i världen, rapporterar Internationella valutafonden (IMF).

Källa: IMF

VÄLMÅENDE

NORDBOR SKATTAR SIG LYCKLIGA

VILKET LAND HAR VÄRLDENS lyckligaste befolkning? Svaret är Finland, som för sjunde året i rad placerar sig på första platsen, enligt World Happiness Report. Norden rankas överlag högt. Finland följs nämligen på topplistan av Danmark, Island och Sverige.

Rankingen baseras inte på traditionella mått som BNP utan låter människor i världens länder själva sätta betyg på hur nöjda de är med sin livssituation.

"Det finns ingen plan B. Plan B är att lyckas med plan A."

Arnold Schwarzenegger i sin bok Gör nytta: Sju verktyg för livet.

DISKRETION SÄLJER

TV-SERIEN SUCCESION gav ett uppsving för lyxmode utan synliga logotyper – på engelska kallat quiet luxury. Enligt CNBC gick det 23 procent bättre för modehus inriktade på denna typ av nedtonad lyx under 2023.

Det märks även på börserna där företag som Brunello Cucinelli och Hermes belönats med kursuppgångar, medan investerare haft en svalare inställning till varumärken som Gucci och Burberry, som anses vara mer "högljuda".

Källa: CNBC

FOTO: PACPOD/BAUER-GRIFING/GETTY IMAGES

90 miljoner

Så många människor uppskattas det bo längs det sammanlagda avrinningsområdet till Östersjön.

Källa: WWF

2,2 miljarder

aktiva Apple-produkter finns det i världen. Det är en ökning med 200 miljoner sedan förra året. Allt enligt Apples egna beräkningar som de släppte i februari 2024.

SUPERVALÅRET

TRÅNGT KRING VALURNORNA

76 LÄNDER VÄNTAS hålla val under 2024 i det som kallas för ett supervalår. 43 av dessa räknas bli fria och demokratiska. Under året röstar människor i åtta av tio av världens mest befolkade länder. Sammanlagt berörs nära hälften av världens befolkning.

Källa: Economist

3 SKÅL ATT SKRIVA ÄKTENSKAPSFÖRORD

1 ÄKTENSKAPSFÖRORDET skyddar dig och din partner vid separation eller dödsfall.

2 DET GER DIG och din partner skydd av personlig egendom som till exempel ett företag eller föremål med affektionsvärde.

3 DET GÖR DET LÄTTARE att bevara arv och gåvor så att det förblir i familjen om äktenskapet skulle upplösas.

ATT TA UPP ÄKTENSKAPSFÖRORD när ni planerar att gifta er, gör att ni lättare kan prata om ekonomin tillsammans och det är ofta ett sunt sätt att starta äktenskapet på för att bygga en stabil grund för er framtid tillsammans.

Som Premium- och Private Banking-kund har du tillgång till familjejuridisk rådgivning för att diskutera just din ekonomiska trygghet och vad du behöver tänka på. Kontakta Ålandsbanken för mer information.

"Ett äktenskapsförord skapar en stabil grund för en gemensam framtid."

GLOBALA RISKER

WORLD ECONOMIC FORUM har låtit 11 000 företagsledare och 1400 experter på riskanalys rangordna de största globala hoten de kommande åren. Här är de främsta hoten:

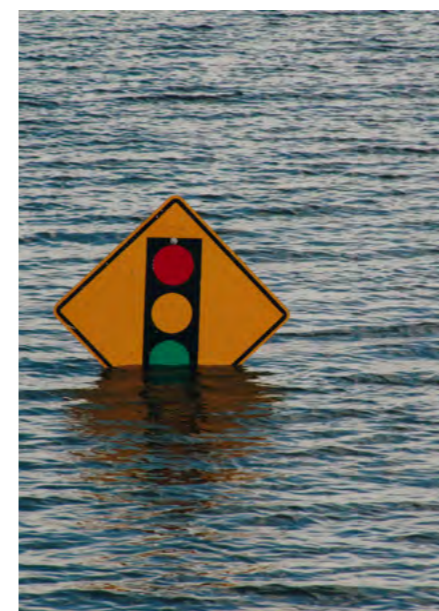
På kort sikt (inom 2 år)

1. Desinformation
2. Extremväder
3. Polarisering inom samhällen

På längre sikt (inom 10 år)

1. Extremväder
2. Kritisk förändring av jordens sammanhängande klimatsystem
3. Förlust av biologisk mångfald och kollaps i ekosystem

Källa: WEF Global Risk Report 2024

Vägen till en hållbarare sjöfart

Största delen av all världshandel transporteras sjövägen. Samtidigt genereras stora mängder koldioxidutsläpp. Kan en ny generation bränslen vara lösningen?

TEXT ELLI COLLAN FOTO ESL SHIPPING

ANGFARTYGENS TIDEVARV, som började på 1800-talet, inledde en långvarig era av fossila bränslen inom sjöfarten. FN:s konferens för handel och utveckling (UNCTAD) konstaterar i sin årliga publikation om sjötransporter att 98,8 procent av världens flotta fortfarande använder fossila bränslen. Sektorn står för cirka tre procent av alla växthusgaser som produceras av människor på jorden.

– Förändringen har gått långsamt. En förklaring är att fartyg utgör stora investeringar som har en lång livscykel, säger Kirsi Ylärinne, Operations and Environmental Director på ESL Shipping.

ESL Shipping är ett finskt rederi, grundat år 1949, med en flotta på över fyrtio fartyg.

Det är det ledande torrlastrederiet i Östersjön och opererar även globalt.

Sjöfart korsar både internationellt vatten och nationsgränser. Det skapar utmaningar för den gröna omställningen till havs.

– Lokal lagstiftning är ofta lättare att implementera och hantera än internationell politik där flera hundra olika aktörer berörs, konstaterar Kirsi Ylärinne.

REGLERINGAR FÖRÄNDRAS

Europeiska unionen har med kraft drivit flertalet frågor som rör utsläpp. Sjöfarten påverkas särskilt av EU-kommissionens tre initiativ, det vill säga direktivet om handel med utsläppsrätter till sjöss och energiskattedirektivet samt den så kallade FuelEU Maritime-förordningen, som träder i kraft 2025 och styr användningen av mer förnybara och utsläppssnåla bränslen inom sjöfarten. För närvarande är tillgången på dessa bränslen mycket begränsad.

Kirsi Ylärinne, ESL Shipping

Herkko Plit, P2X Solutions

Även Internationella sjöfartsorganisationen IMO har skapat gemensamma riktlinjer för genomförandet av utsläppsminskningar.

Sjöfarten är i stort behov av reglering, eftersom det är det enda rätta sättet att styra den gröna omställningen. Samtidigt är den pågående regleringen också en av utmaningarna med omställningen.

– Många aktörer vågar inte fatta investeringsbeslut, eftersom regleringspolitiken som fortfarande är under utveckling inte ger en tillräckligt långsiktig bild av framtiden, konstaterar Kirsi Ylärinne.

MOT KOLDIOXIDNEUTRALITET

Det är först under detta årtusende som man på allvar har börjat diskutera utsläppen från sjötransporter. Målen är desto mer ambitiösa, eftersom sektorn strävar efter att uppnå koldioxidneutralitet senast 2050.

Ylärinne anser det inte som ett omöjligt mål.

– ESL Shipping har till exempel engagerat sig i det internationella Science Based Targets-initiativet. Vi strävar efter att vara koldioxidneutrala redan 2040. Vi använder redan nu biobränslen och har investerat i fartygsteknik som minskar utsläppen.

Hon menar att förutom moderna fartyg krävs vägledning på nationell nivå, klargörande av ansvar och rollfördelning, en fungerande infrastruktur för bränsledistribution och effektivare logistik.

Men den största påverkan, enligt Kirsi Ylärinne, är det som får fartygens motorer att mullra.

– Det är bränslet som i slutändan avgör den här matchen.

CIRKULÄR EKONOMI

En renare framtid för sjöfarten kommer sannolikt att hittas i e-bränslen som

Regleringarna för sjöfartens utsläpp kommer att skärpas efter 2025.

Syntetiska bränslen

Prefixet *e* i e-bränslen hänvisar till den el som används för att producera bränslet. Till exempel produceras e-metanol genom att kombinera koldioxid eller kolmonoxid med väte.

Kol förbränns i atmosfären, men bränslet är koldioxidneutralt så länge den energi som används för att framställa det är förnybar.

I produktionen utnyttjas den koldioxid som produceras i andra industriella processer.

produceras med hjälp av elektrisk energi, såsom e-metan, e-metanol och e-ammoniak.

P2X Solutions, som är en pionjär inom vätgas, fick under åren 2022 och 2023 finansiering ur Ålandsbankens Östersjöprojekt för sina forskningsprojekt SH2ORE och SH2ORE II. Syftet är att undersöka värdekedjorna för koldioxidsnåla bränslen i Östersjön och att presentera strategier för hantering och användning av sådana bränslen i hamnmiljöer.

– Projektet har tydliggjort vad för slags ramvillkor och önskemål sjötransportaktörerna har med hänsyn till den gröna omställningen, säger Herkko Plit, vd för P2X Solutions.

Förväntningarna på den nya generationens bränslen är höga, men även de har sina egna utmaningar. Till exempel ammoniak är visserligen miljövänligt, men giftigt för människor och utmanande att hantera, särskilt i passagerarhamnar.

P2X Solutions bygger för närvarande Finlands första produktionsanläggning för grönt väte i industriell skala i Harjavalta. I framtiden kommer man även att bygga en produktionsanläggning i Joensuu, där man förutom grön vätgas kommer att producera syntetiska bränslen.

Projektet sker i nära samarbete med

kraftbolaget Savon Voima. Nyckelordet är cirkulär ekonomi.

– Vätgas produceras med hjälp av förnybar energi från vatten genom elektrolys. Produktionsprocessen genererar spillvärme som kommer att utnyttjas i Savon Voimas fjärrvärmesystem, säger Herkko Plit.

Från Savon Voimas biokraftverk fångar P2X:s produktionsanläggning upp den koldioxid som genereras, som i sin tur används för att producera syntetiskt bränsle.

VAL FÖR FRAMTIDEN GÖRS IDAG

Herkko Plit själv tror på den rent brinnande och biologiskt nedbrytbara metanolens överlägsenhet som en del av lösningen på problemet med utsläpp från sjötransporter. Jämfört med till exempel metan är metanol ett effektivt bränsle även på långa sträckor.

– Vi förhandlar för närvarande om konkreta köpeavtal med ett antal olika parter.

Det finns intresse, men Herkko Plit inser svårigheten med långsiktiga investeringsbeslut som även Kirsi Ylärinne nämnde.

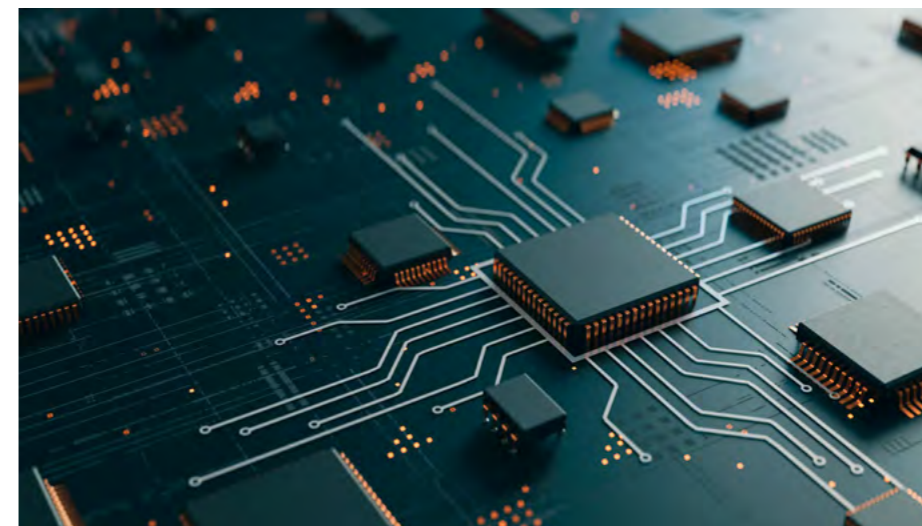
– Men faktum är att den gröna omställningen kommer att ske på ett eller annat sätt. Regleringen kommer att stramas åt avsevärt under 2030-talet. Vinnarna kommer att vara de som rör sig mot den redan nu, säger han. 🌱

”Det är bränslet som i slutändan avgör den här matchen.”

Därför pratar alla om halvledare

De är nödvändiga för att få vår digitala vardag att fungera, men svåra att tillverka. Med endast några få producenter i världen har halvledarna blivit geopolitisk hårdvaluta.

TEXT RICHARD SIGRAY

DU HITTAR DEM i allt från mobiltelefoner och datorer till diskmaskiner och bilar. Vi pratar om integrerade kretsar, eller mikrochips som de också kallas, vilka i sin tur innehåller massvis med halvledare. Transistorer är exempel på sådana halvledare. De genererar de ettor och nollor som är nödvändiga för att göra komplexa beräkningar och lagra stora mängder data i vår allt mer digitaliserade värld.

När du greppar din mobiltelefon håller du över 15 miljarder transistorer i din hand. Varje transistor är mindre än ett virus.

TAIWAN TAR LEDNINGEN

Halvledarnas historia tar sin början i 1950-talets Silicon Valley i Kalifornien. Drivande i utvecklingen var det amerikanska försvaret som behövde mindre komponenter till sina missiler.

Ingenjören Gordon Moore hävdade i en artikel 1965 att varje eller vart annat år skulle antalet transistorer som får plats på ett chip fördubblas. Han har haft rätt hittills och hans förutsägelse kallas därför för Moores lag.

Moore grundade företaget Intel som länge var världsledande i att tillverka mikrochips och processorer. Men den amerikanska

dominansen bröts 1987 när företaget TSMC startades i Taiwan. Deras radikala idé var att enbart tillverka chippen och inte slutprodukterna. Det blev en enorm succé. I dag kontraktstillverkar TSMC över 90 procent av världens mest avancerade chips i sina fabriker i Taiwan.

KAPPLÖPNING MELLAN STORMAKTER

I takt med ökad spänning mellan USA och Taiwan på ena sidan och Kina på den andra, har halvledarna blivit en strategisk bricka i världspolitik. Kinas teknologi anses ligga cirka fem år bakom Taiwans, trots att de spenderar miljardbelopp varje år på att försöka komma ifatt. USA blockerar samtidigt export av de mest avancerade halvledarna till Kina.

Allt fler oroas för vad som skulle hända om fabriker i Taiwan slogs ut. Chris Miller, historiker och författare till boken *Chip War*, konstaterar att det i så fall skulle ta minst tio år för halvledarindustrin att komma tillbaka till sin nuvarande nivå. För att gardera sig satsar USA stort för att bygga upp en inhemsk industriell kapacitet.

Det är inte för inte som halvledarna kallas för den nya oljan. 🌱

HALVLEDARINDUSTRIN

Viktiga spelare

TSMC

Ledande tillverkare i Taiwan, grundad av Morris Chang, som på 1980-talet förbigicks som tilltänkt vd för Texas Instruments.

SAMSUNG

Viktigaste tillverkaren av avancerade halvledare efter TSMC.

INTEL

Pionjären som idag försöker komma ifatt de andra.

ASML

Holländskt företag som tillverkar maskinerna som genom extrem ultraviolett litografi producerar de mesta avancerade mikrochipsen. Har 100 procent marknadsandel.

NVIDIA

Designar och säljer grafikort som är hett efterfrågade av AI-företagen.

THE CHIPS AND SCIENCE ACT

Federalt program i USA omfattande 52,7 miljarder dollar för att lyfta tillverkningen av mikrochips i landet.

Anrikt företag växer på höjden

Växthusföretaget Famifarm, som är känt för Järvikyläs kruksallader och örter, har nått stora framgångar genom kontrollerat jordbruk. Caroline Grotenfelt-Fyhr driver ett familjeföretag som nu satsar stort på framtiden.

TEXT JOUNI KANTOLA FOTO JETRO STAVÉN

DET GÅR INTE ATT FÖRNEKA. Verkställande direktör Caroline Grotenfelt-Fyhr gillar kontroll. Och när branschen är primärpro-

duktion inom jordbruk innebär kontroll växthusodling som är oberoende av väderförhållandena.

Famifarm är Finlands ledande växthusföretag specialiserat på sallader och örter, med fokus på kontrollerad odling. Sedan 1987 har företagets produktion huvudsakligen varit baserad i Jorois i Norra Savolax. Där har företaget växthus på cirka 5,5 hektar, vilket motsvarar åtta fotbollsplaner. I växthusen odlas mer än 50 sorters sallad och örter. Varje dag hämtar lastbilar cirka 85 000 krukor från Järvikylä gård, vilka transporteras vidare till konsumenter över hela Finland.

AUTOMATISKT REGLERAD MILJÖ

Traditionell växthusodling bryr sig inte heller om variationer i vädret, men Famifarm tar nu kontrollerad odling till en ny nivå. En av Nordens största vertikala odlingar har byggts i Juva i Södra Savolax. Det är fråga om den största enskilda investeringen i företagets historia och uppgår till cirka 10 miljoner euro.

– Vertikal odling skiljer sig från traditionell växthusodling genom att produkterna växer i en helt kontrollerad och sluten miljö. Det möjliggör produktion i enlighet med cirkulär ekonomi, där näringsämnen, vatten, energi och odlingsutrymme används mycket effektivt. Miljön där salladen växer regleras automatiskt, säger Caroline Grotenfelt-Fyhr.

Den 2 700 kvadratmeter stora vertikala odlingen har bara varit i bruk i några månader, så hon är fortfarande försiktig när hon talar om nackdelarna och fördelarna

”Vertikal odling möjliggör produktion i enlighet med cirkulär ekonomi.”

Carolines affärstips

- 1 **SE TILL** att du är omgiven av så bra kollegor som möjligt.
- 2 **FUNDERA PÅ** vad du kan göra bättre.
- 3 **VAR INTRESSERAD** av utvecklingen inom din bransch och se positivt på de möjligheter som framtiden för med sig.

med vertikal odling.

– Vi befinner oss i provkörningsfasen, men resultaten ser lovande ut.

FAMILJEFÖRETAG MED HISTORIA

Famifarm bygger på en storslagen miljö och långa traditioner. I år är det 350 år sedan Grotenfelt-släkten blev ägare av Järvikylä gård. Caroline och hennes bror Albert Grotenfelt, som är styrelseordförande, är den 11:e generationen på gården.

– Tidigare var vi tre syskon, men min syster, som hade Downs syndrom, gick bort för 18 år sedan, säger Caroline.

Albert är ägare av och värd för Järvikylä gård. Caroline och hennes familj bor i Helsingfors. Hon tillbringar ett par dagar i veckan i Jorois och driver i övrigt verksamheten från Helsingfors.

– Min relation till Albert är okomplicerad och vi kompletterar varandra i affärlivet. Vi arbetar såpass nära varandra att man ibland måste påminna sig själv om att fråga sin bror och inte sin kollega hur han mår.

Det var Caroline och Alberts far, Karl Grotenfelt, som kom på idén med växthus- och krukodling. De första salladerna odlades på ladugårdens vind, som var i så dåligt skick att pappa Kalle bestämde sig för att göra om vinden till ett växthus i stället för att göra en dyr renovering.

– Sallad och örter i kruka var något nytt och märkligt på 1980-talet. I butikerna betydde sallad praktiskt taget kinakål, det var det enda som fanns, säger Caroline.

Under 37 år har sortimentet diversifierats och utökats. De senaste tillskotten är ätbara violer och salladsblandningar.

Vad gäller sallader och örter har konkur-

rensen traditionellt varit inhemsk. Trots det kommer endast en femtedel av de salladsblandningar som säljs på den finska marknaden från Finland.

Famifarms salladsblandningar Maukas och Raikas, som odlas vertikalt, är ett starkt inhemskt bidrag till denna produktgrupp. De är ett nytillskott till Famifarms Järvikylä-produktlinje och hittas i butikernas kylhyllor. I sommar får de dessutom sällskap av ytterligare en ny produkt från Famifarm.

HÅLLBARHET I FLERA DIMENSIONER

På Famifarm anser man att ansvar är en helhet och ansvar innebär handling.

– Ansvar för miljön dominerar ofta hållbarhetsdebatten, men vi anser att både socialt och ekonomiskt ansvar är lika viktiga. Det ekonomiska ansvaret, det vill säga affärsverksamhetens lönsamhet, säkerställer kontinuiteten i verksamheten och skapar grunden för det sociala ansvaret och de resurser som behövs för att investera i miljöansvar, menar Caroline.

Famifarm sysselsätter cirka 140 personer från 13 olika nationaliteter. Även om företaget investerar avsevärt i odlingsteknik och automatisering är det mänskliga ögats och handens koordination fortfarande överlägsna då det kommer till växthantering.

– En välmående arbetsgemenskap är en förutsättning för framgång. Vi har ett trevligt, internationellt team och vi bygger målmedvetet Famifarm-identiteten. Vi är och vi får alla vara olika, men vi definieras av vissa ansvarsområden och saker. Vi är artiga mot varandra, vi arbetar noggrant och vi funderar alltid på hur saker och ting

kan göras bättre.

När det gäller miljöansvar framskrider Famifarm ett steg i taget. Under 2018 påbörjades investeringar i egna solpaneler och elavtal med externa leverantörer ersattes med vindkraft. Den el som företaget använder produceras nu med 100 procent förnybar energi.

– Att byta odlingskrukorna från plast till kartong var en rätt stor ekonomisk ansträngning och ett utforskande. Till exempel är odlingsaspekterna, såsom vattenavdunstning, helt olika mellan plast- och kartongkrukor, säger Caroline.

Arbetet lönade sig dock: nu sparar Fami-

farm åtta ton plast per år. Erfarenheten av krukodling kom även att tillämpas på transportunderlagen, som även de bytts ut från plast till kartong. Detta kommer att minska företagets plastförbrukning med 140 ton per år.

– Vår satsning på vertikal odling och den cirkulära ekonomin är också en investering i hållbar utveckling. Det är möjligt att en allt större del av våra produkter i framtiden kommer att odlas vertikalt.

ATTITYD SOM FÖRENA

Caroline Grotenfelt-Fyhr är långvarig kund i Ålandsbanken. Hon beskriver sin

”Den el som företaget använder produceras nu med 100 procent förnybar energi.”

Caroline Grotenfelt-Fyhr har stora förhoppningar på Famifarms nya salladsblandningar som odlas vertikalt.

relation till banken som okonstlad och varmhjärtad. Gemensamma värderingar och en handlingsinriktad kultur är viktiga för henne.

– Ålandsbankens arbete för Östersjön är exceptionellt imponerande och målmedvetet. Det fina är att man även bjuder in andra aktörer att ansluta sig och ger dem möjligheten att utveckla idéer som bidrar till att förbättra Östersjöns tillstånd.

Ålandsbankens öppenhet vid till exempel utveckling av digitala lösningar och tjänster är en sak Famifarm och Ålandsbanken har gemensamt. Salladen och örterna från Järvikylä har sedan millennieskiftet bevakats i ett massivt datainsamlingsprojekt.

Man vet aldrig när artificiell intelligens kommer att slå igenom även i jordbruksbranschen och salladsdata kan matas i robotar.

”Ålandsbankens arbete för Östersjön är exceptionellt imponerande.”

Famifarm tar nu kontrollerad odling till en ny nivå.

Famifarm milstolpar

1987

Karl Grotenfelt grundar Famifarm Oy, den första skörden från växt-huset under varumärket Järvikylä No 1.

1993

De första örterna lanseras.

2004

En egen värmecentral byggs.

2006

Albert Grotenfelt utses till styrelse-ordförande.

2010

Skuren isbergssallad i påsar lanseras.

2012–2020

Investeringar i automatisering av transportband och sortering.

2016

Företaget ger ut sin första hållbarhetsrapport.

2017

Investering i automatiserad förpackningsmaskin.

2018

Satsning på egen solenergi.

2019

Caroline Grotenfelt-Fyhr utses till verkställande direktör.

2020

Investering i 100% biologiskt nedbrytbara kartongkrukor och ny såddlinje.

2023

Investeringar i vertikal odling och baby leaves-produktgrupp.

Så undviker du fem vanliga bedrägerier

Bedrägerier fortsätter att både öka och utvecklas. Varje år medför dessa brott stor ekonomisk skada och lidande för många individer. Genom att läsa på och veta hur du ska göra för att skydda dig kan du minska risken för att drabbas.

TEXT JULIA LINDSTRÖM ILLUSTRATION JULIA HERMANSSON

FÖRRA ÅRET FÖRSÖKTE BEDRAGARE

lura finländare på 76,9 miljoner euro, enligt uppgifter som samlats in från bankerna av Finanssiala ry. Den bedrägeriform som ökat mest i Finland 2023 är investeringsbedrägeri, där har bedragare kommit åt över 16 miljoner euro.

Eftersom bedragarna hela tiden utvecklar och kommer på nya metoder blir de allt svårare att upptäcka. Men det finns flera saker du kan göra för att skydda dig. Här är fem vanliga bedrägerier.

1 Telefonbedrägeri

Så kan det gå till

Bedragare i dag är mycket skickliga och kan manipulera sitt telefonnummer så att det ser ut att tillhöra din bank, ett företag eller olika myndigheter. Samtalen kan till exempel handla om att personen ringer för att meddela dig om att du vunnit något eller att något akut har hänt med ditt bankkonto som gör att de behöver komma åt ditt konto. Med ny teknik kan bedragare till och med imitera röster.

Så skyddar du dig

Ofta ber bedragaren dig om koder och inloggningsuppgifter till banken för att "hjälpa" dig med det påstådda problemet. Ge aldrig ut koder eller annan känslig information. Om du känner dig det minsta osäker på ett samtal, lägg på luren och ring upp banken eller polisen.

2 SMS-bedrägeri

Så kan det gå till

Du får ett sms med en uppmaning om att klicka på en länk eller ringa ett telefonnummer. Ofta ser meddelandena trovärdiga ut. Det kan se ut att vara från tandläkaren som vill boka in en undersökning eller information från din bank. Vanligt är också att bedragare sms:ar från okänt nummer och uppger sig vara mottagarens barn som påstår sig tappat bort sin telefon och behöver pengar.

Så skyddar du dig

Får du den här typen av meddelande är det viktigt att aldrig klicka på länken eller ringa upp telefonnumret som uppges. Vill du ändå ringa upp exempelvis tandläkaren för att dubbelkolla är det viktigt att du själv söker upp det korrekta numret att ringa. Ett förslag är att införa kodord eller säkerhetsmeningar, vid samtal med släkt och vänner.

3 Hembesök

Så kan det gå till

Det ringer på dörren och utanför står en person som uppger sig för att vara till exempel postbud, polis eller fastighets-skötare. Syftet är att komma in i din bostad för att stjäla saker eller komma åt kortkoder eller annan privat information.

Så skyddar du dig

Titta genom dörrögat innan du öppnar, och släpp aldrig in någon okänd. Lämna inte ifrån dig privat information, även om personen uppger sig vara från exempelvis en myndighet. Känns något olustigt, ring en anhörig eller polisen.

4 Investeringsbedrägerier

Så kan det gå till

Du får erbjudande om att investera i något snabbt och enkelt som kommer leda till hög avkastning, exempelvis aktier, kryptovalutor eller företag. Erbjudandet kommer ofta via mejl, telefon eller annonser på nätet och sociala medier.

Så skyddar du dig

Verkar det vara för bra för att vara sant så är det ofta också det. Investera aldrig i något du inte förstår eller i ett företag du inte känner till.

Så gör du om du råkat ut för bedrägeri

Många som blir utsatta för bedrägeri känner skam och drar sig för att anmäla det. Men det är viktigt att komma ihåg att vem som helst kan råka ut för det. Kontakta alltid din bank och gör en polisanmälan. Bara genom att anmäla brottet kan du få hjälp.

5 Kortbedrägerier

Så kan det gå till

Kortbedrägeri kan gå till på flera olika sätt, till exempel genom att du blir av med ditt kort som någon sedan använder för att betala med eller ta ut kontanter. Men det kan också ske utan att bedragaren fått tag på ditt kort. Då har personen i stället fått tag på dina kortuppgifter exempelvis genom dataintrång, nätfiske eller skimming – när kortets information kopieras via utrustning fäst vid en bankautomat eller liknande.

Så skyddar du dig

Det finns mycket du kan göra för att skydda dig mot kortbedrägeri. Lämna aldrig ut dina koder och kortuppgifter till någon och spara dem inte på nätet när du handlar. Läs ditt kort för internetköp och öppna det bara när du ska handla.

Kolla ditt konto regelbundet. Aktivera gärna pushnotiser för kortköp i Mobilbanken. Då får du ett meddelande till telefonen varje gång kortet används och kan snabbt upptäcka konstiga transaktioner. Spärra kortet och kontakta din bank direkt vid minsta misstanke.

Fler skyddsområden för ett levande Östersjön

Den biologiska mångfalden i Östersjön är hotad av övergödning och klimatförändringar. Som en viktig del i att vända utvecklingen pågår ett omfattande arbete i Finland med att skydda den marina miljön. En nyckel är att få fler markägare att upprätta privata skyddsområden.

TEXT JULIA LINDSTRÖM FOTO JUKKA RAPO, JAAKKO RUOLA

OM BARA SEX ÅR ska minst 30 procent av alla land- och havsområden vara skyddade, det är målet med det internationella avtalet 30-by-30 som Finland bundit sig till. I dag är bara 12 procent av alla finska havsområden skyddade och en utmaning med att nå målet är att majoriteten av de områden som är i behov av naturskydd ägs av privatpersoner. Men genom projektet Ett levande Östersjön, startat av den ideella stiftelsen Baltic Sea Action Group (BSAG), skapas nu lösningar för att nå dit. – Vi har ett ambitiöst mål att förbättra

Östersjöns ekologiska tillstånd och vi jobbar på olika fronter för att nå det målet. En viktig del i arbetet är just skyddet av undervattensområden, som vi gör tillsammans med Ålandsbankens Östersjöprojekt, säger Anton Lehtinen, skyddscoordinator för marinbiologisk mångfald, på BSAG.

INFORMERA PRIVATPERSONER

Genom Ett levande Östersjön har man identifierat områden som fortfarande är i gott skick och som därför är viktiga att skydda.

– Vi har en bra uppfattning om var den värdefulla havsnaturen förekommer, ofta i

grunt vatten nära stränder och skär. Eftersom dessa områden många gånger ägs av privatpersoner handlar en del av vårt arbete om att ta kontakt med dem.

Anton Lehtinen agerar mellanhand mellan privata havsområdesägare och statliga Närings-, trafik- och miljöcentralen (NTM-centralen) som har hand om naturskydd.

– Tanken är att göra skyddet så lockande och lätt som möjligt för markägare, men också att väcka intresset och vetskapen hos allmänheten om att det finns mycket vackert under ytan som är värt att skyddas.

Skärgårdshavets största marina skyddsområde på 4 800 hektar grundades kring Gullkrona ö.

VAD INNEBÄR ETT SKYDDAT NATUROMRÅDE?

Ett levande Östersjön startade med ett pilotprojekt som ledde till att Skärgårdshavets största marina skyddsområde på 4 800 hektar grundades kring Gullkrona ö. Här finns många nyckelarter som är viktiga för Östersjöns ekosystem, bland annat blåstång, mattor av blåmusslor och ålgräsängar.

En utmaning med privata skyddsområden kan vara att markägarna inte är medvetna om vad naturskyddet innebär i praktiken. Det kan finnas en oro för att det ska påverka deras liv eller verksamhet mer än vad det faktiskt gör.

– Markägaren ska inte påverkas nämnvärt av skyddet, varje områdes restriktioner skräddarsys och man är flexibel och lyhörd gentemot ägaren. Men vissa restriktioner måste såklart genomföras för att det ska ha någon mening, det kan till exempel innebära att det blir förbjudet att rubba havsbotten genom muddring, trålning eller olika byggen.

Ofta får utomstående röra sig på området precis som förr, men behöver precis som markägaren förhålla sig till de restriktioner som bestäms.

”Varje områdes restriktioner skräddarsys och man är flexibel och lyhörd gentemot ägaren.”

STORA FAGERÖ NÄST PÅ TUR

BSAG har inlett flera processer för att utvidga verksamheten, och området kring ön Stora Fagerö i Ingå skärgård ligger närmast i tiden att skyddas. Här finns, precis som kring Gullkrona, det hotade ålgräset som också kallats för Östersjöns motsvarighet till tropikernas korallrev – och som flera av havets organismer är beroende av.

– Jag pratade med Ingå församling, som äger Stora Fagerö, första gången för bara ett år sedan och vi är redan i skedet att skicka in den slutgiltiga ansökan till NTM-centralen – som i sin tur tar beslut om skyddsområdet. Det har gått riktigt snabbt och ser mycket lovande ut. Med Stora Fagerö blir 262 hektar skyddsområde, säger Anton Lehtinen.

ÖSTERSJÖNS FRAMTID

Anton Lehtinen är väl medveten om Östersjöns hotade tillstånd, men ser med försiktighet positivt på dess framtid.

– Naturskyddet är en del av en större helhet och vi har en lång väg att gå för att uppnå det utsatta skyddsmålet, men det känns bra att få göra ett arbete som har en positiv påverkan på Östersjön.

– För att komma vidare krävs nationella och internationella samarbeten. Man ska komma ihåg att vi inte är konkurrenter utan jobbar för en gemensam sak. Vi behöver aktivera myndigheter, företag och privatpersoner som alla kan vara med och bidra till att förbättra Östersjön, säger Anton Lehtinen.

PRIVATA SKYDDSMRÅDEN

Så går processen till

ÄGER DU ETT HAVSOMRÅDE som du vill skydda kan du antingen sälja området till staten som skyddsområde, eller själv ansöka om att få området skyddat. I och med privat havsnaturskydd behåller den ursprungliga markägaren fullt ägarskap över området. Så här gör du för att skapa ett privat skyddsområde:

1 TA KONTAKT MED NTM-CENTRALEN. Tillsammans med Forststyrelsen bedömer de om området uppfyller skyddsvillkoren, exempelvis om där finns arter som behöver skyddas.

2 NTM-CENTRALEN OCH MARKÄGAREN kommer överens om restriktioner och begränsningar av områdets användning.

3 OMRÅDETS ÄGARE ansöker nu om beslut om inrättande av ett skyddsområde hos NTM-centralen.

4 NTM-CENTRALEN fattar beslut om skydd och ger det laga kraft.

BSAG kan stötta dig genom processens alla steg.

Anton Lehtinen

Östersjöprojektet stöttar arbeten som förbättrar läget i Östersjön. Östersjöprojektet var med i uppstarten av Baltic Sea Action Groups projekt Ett levande Östersjön och har fungerat som finansiär och strategisk partner sedan starten.

Ålandsbanken har Finlands bästa Private Banking

ÅLANDSBANKEN HAR för tredje året i rad utsetts till Finlands bästa Private Banking-aktör i Kantar Prosperas årliga undersökning. Resultatet visar att kunderna uppskattar bankens långsiktiga arbete med kundrelationer, finansiell planering och hållbarhet. I jämförelse är Ålandsbankens kunder också de som är mest villiga att rekommendera banken till andra. Pasi Poikkeus, chef för Ålandsbanken Private Banking i Finland, ger sin förklaring till det goda resultatet.

PASI, HUR KOMMENTERAR DU TOPPLACERINGEN?

– Det allra viktigaste i vår verksamhet är att kunderna upplever oss som en värdefull partner, och det är något som vi kontinuerligt jobbar med att förbättra. Vi tackar våra kunder för deras förtroende. Långsiktiga, personliga och konfidentiella kundrelationer

är det allra viktigaste i vår verksamhet. Det är vårt viktigaste kundlöfte – vi har förbundit oss till ett långsiktigt och framför allt personligt samt ansvarsfullt arbete för våra kunders bästa. Jag vill även tacka vår personal som förmedlar och verkliggör vårt kundlöfte och höga servicenivå alla dagar.

ÄVEN ÅLANDSBANKENS PERSONLIGA SERVICE SAMT EXPERTIS OCH HELTÄCKANDE TJÄNSTER FÖR FINANSIELL PLANERING FÅR HÖGSTA BETYG.

– Ja, Wealth Planning, som inkluderar familjerätt, beskattning och generationsskiftet, är ett konkret exempel på vår långsiktighet och ger i bästa fall en kundrelation som sträcker sig över flera generationer. Vi har satsat mycket på detta den senaste tiden och kommer även göra det framledes.

BANKEN PLACERAR SIG HÖGST ÄVEN I KATEGORIN ETHICAL STANDARDS. DIN FÖRKLARING?

– Hållbarhet är viktigt i allt vi gör. Till exempel genom Östersjöprojektet har vi länge arbetat för att förbättra Östersjöns tillstånd och Åland Index ger kunderna

möjlighet att följa koldioxidavtrycket för korttransaktionerna. Ett annat exempel är vindkraftfonden. Genom att investera i den bidrar placeraren till den gröna klimatomställningen. Det är glädjande att våra kunder uppskattar vårt arbete för miljön och anser att det är en viktig fråga.

PASI POIKKEUS,
Chef för Ålandsbanken
Private Banking, Finland

”Vi tackar våra kunder för deras förtroende.”

Östersjöprojektets tre nya jurymedlemmar

Genom Östersjöprojektet ges finansiellt stöd till projekt som verkar för att förbättra Östersjöns tillstånd. Tre nya jurymedlemmar har rekryterats och kommer att spela en viktig roll i att fördela nya medel till aktuella och potentiellt inflytelserika idéer – både på kort och lång sikt. Ålandsbanken har stöttat miljöprojekt sedan 1997 och lanserade Östersjöprojektet 2015.

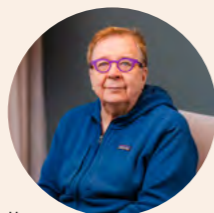
MARI PANTSAR

Docent med lång erfarenhet av clean tech och bland annat arbete vid stiftelsen Sitra. Hon har följt Östersjöprojektet länge och är entusiastisk över sin nya roll som jurymedlem. – Det som jag särskilt gillar med Östersjöprojektet är att man inte starkt begränsar vilka projekt som kan ansöka om finansiering. Det möjliggör också nya innovationer och att hitta helt nya infallsvinklar, säger Mari Pantsar.

MARKKU OLLIKAINEN

Professor emeritus, forskningsledare och fram till slutet av 2023 ordförande för Finlands klimatpanel. – Övergödning har varit ett av Östersjöns största problem under hela min trettioåriga forskarkarriär. Det skulle vara fantastiskt att se nya innovationer för att lösa det, säger Markku Ollikainen.

MIKKO KOSKINEN

Serieentreprenör och grundare av det prisbelönta Kyrö Distillery och Nemo Seafarms – som fokuserar på regenerativt vattenbruk. – Det som jag ser särskilt fram emot som jurymedlem är att få utnyttja det jag redan kan, samt att lära mig nya saker av både mina kollegor i juryn och av de som ansöker om finansiering, säger Mikko Koskinen.

Dags för nästa generation

En generationsväxling kommer sällan utan utmaningar – men genom att planera och börja i tid kan du undvika de största fallgroparna.

TEXT LOVISA OLAI ILLUSTRATION BJÖRN ÖBERG

PLÖTSLIGT ÄR den här – dagen då du känner att det är läge att ta ett steg åt sidan. Det är dags att lämna över till nästa generation. Insikten har kanske kommit smygande, en dag måste företaget överlämnas till någon annan. Ibland handlar det om att låta nästa generation ta över, ibland om ett externt ägarskifte.

Genom att planera och göra rätt saker vid rätt tidpunkt har du möjlighet att stärka ditt företags förutsättningar och bygga en stabil grund för både kontinuitet och tillväxt. Och inte minst skapa så bra förutsättningar som möjligt för nästa generations ledarskap.

– Ett generationsskifte i ett familjeföretag väcker inte bara en rad juridiska frågeställningar utan involverar även mjuka värden och känslor. Därför är det av stor vikt att ha ett brett perspektiv och inkludera ekonomiska, juridiska och familjemässiga aspekter, säger Monica Pohjoisahon, som är jurist inom finansiell planering på Ålandsbanken.

BÖRJA I TID

Monica Pohjoisahon berättar att det viktigaste råd hon kan ge är att börja planera i tid.

– Ett framgångsrikt generationsskifte tar vanligtvis mellan ett och tre år, ibland ännu längre. Många tror felaktigt att en diskussion över söndagsmiddagen är tillräcklig. Men vid överföring av ägandeskap måste man beakta alla inblandades viljor, behov och kunskap – och det tar betydligt

Avsikten med regelverket för generationsskifte är att företaget ska kunna drivas vidare och arbetsplatserna säkras.

längre tid än så. Gemensamt för många av de mest framgångsrika generationsskiftena är att den tilltänkta efterträdaren har kommit in i verksamheten tidigt och fått lära sig hur det fungerar inifrån. På så sätt förbereds de för uppgiften och får praktisk erfarenhet samtidigt som deras kunskap och ledarförmåga kan sättas på prov. Detta är speciellt viktigt om företaget är centrerat runt den nuvarande ägaren.

– Företag som är starkt förknippade med en enskild individ riskerar att möta utmaningar efter ett ägarskifte om nästa generation saknar erfarenhet från verksamheten. Om det inte finns en uppenbar efterträdare kan det vara mer fördelaktigt att överväga att sälja företaget till en extern part. Den bästa tidpunkten för en sådan försäljning är när företaget fortfarande har ett högt värde, säger Monica Pohjoisaho

MJUKA VÄRDEN

Ingen familj är den andra lik och därför är också varje generationsskifte unikt. En vanlig situation är att det finns flera syskon i familjen, men att enbart ett av dem är intresserad av att ta över familjeföretaget. Ska de övriga syskonen kompenseras för det på något sätt? Och i så fall hur? Det behöver inte röra sig om företag i hundramiljonersklassen för att en sådan fråga ska skapa irritation och konflikt i en familj.

Det är mjuka värden som dessa Monica Pohjoisaho menar är viktiga att fundera över. Därför är det också angeläget att processen fram till skiftet är tydlig och formaliserad så att det inte kvarstår några frågetecken.

FÖRDELAKTIGARE BESKATTNING

För att underlätta generationsväxlingar i bolag finns det specialregler både i arvs- och

gåvobeskattningen och i inkomstbeskattningen. Dessa regler innebär bland annat att försäljningar av bolag inom familjen i många fall kan göras till en betydligt lägre skattekostnad än försäljning av bolag till personer utanför familjen.

Lättnaderna innebär också att en överlåtelse av ett operativt bolag som arv eller gåva till en person som fortsätter med bolagets företagsverksamhet i många fall kan leda till betydligt lägre skattekonsekvenser än överlåtelse av annan egendom. Avsikten med dessa lättnader är att befärma möjligheterna att fortsätta företagsverksamheten samt att trygga arbetsplatserna verksamheten erbjuder.

Det finns en rad kriterier som bör uppfyllas för att dessa lättnader ska kunna tillämpas. Men även om alla kriterier inte uppfylls behöver inte en generationsväxling

”Varje företagsfamilj måste identifiera den strategi som är mest lämplig för deras specifika situation och förutsättningar.”

MONICA POHJOISAHO
Jurist inom finansiell planering, Ålandsbanken

leda till överväldigande kostnader förutsatt att den planerats väl.

Beskattningspraxis formas och varierar över tid och även lagstiftningen förändras. Därför är det värt att gå igenom sin egen situation och sina planer med jämna mellanrum. Just nu pågår en utredning av bland annat arvsskatten, vilket i långa loppet kan leda till förändringar i beskattningen som bör tas i beaktande.

Ett generationsskifte handlar alltså lika mycket om hårda ekonomiska värden som mjuka värden, såsom relationer.

– Det finns ingen lösning som passar alla. Varje företagsfamilj måste identifiera den strategi som är mest lämplig för deras specifika situation och förutsättningar. Det är därför vi understryker vikten av att starta processen i god tid, säger Monica Pohjoisaho.

5 råd för ett framgångsrikt generationsskifte

PLANERA

Gör en gedigen plan för ägarskiftet som alla inblandade parter är överens om. Ta hänsyn till personliga önskemål och mjuka värden som rättvisan inom familjen och försörjningsbehovet för den avgående generationen.

BÖRJA I TID

Det tar mellan ett och tre år att genomföra ett generationsskifte fullt ut, så börja planera så fort tankarna på att dra sig tillbaka dyker upp.

KOLLA UPP LAGAR OCH REGLER

Gå igenom familje- och skattejuridiken ordentligt. För att generationsväxlingslättnaderna i arvs- och gåvoskatte-lagen eller i inkomstskattelagen ska kunna tillämpas, måste vissa kriterier uppfyllas.

KOMMUNICERA

Kom ihåg att ett ägarskifte i ett företag också påverkar medarbetare och andra intressenter. Kommunikationen och hanteringen runt generationsskiftet kan därför spela stor roll, och du vinner mycket på att börja kommunicera kring detta på ett tidigt stadie.

SKRIV AVTAL

Avtala formellt om formerna för generationsskiftet och ha papper på allt, framför allt vad gäller familjerätten. På så sätt blir det ett ordnat övertagande.

Samlare flockas kring småskalig champagne

Konnässörer och investerare har fått upp ögonen för de fina franska bubblorna. Och det är inte bara de stora champagnehusens prestigeviner som nu efterfrågas.

TEXT RICHARD SIGRAY FOTO CYRILLE GIBOT/GETTY IMAGES, LOUIS ROEDERER

ENLIGT LIV-EX, SOM ÄR en marknadsplats för exklusiva viner, steg deras TOP 100-index med över 270 procent från 2001 till 2021. Investeringar i en korg av dessa 100 exklusiva viner överträffade

därmed många finansiella placeringar. Mest åtråvärda hos samlarna är viner från Bordeaux och Bourgogne vars priser stigit mot skyarna.

Lite i skymundan har Champagne stadigt ökat sin andel till att nu omfatta 13 procent av andrahandsmarknaden och hamnar därmed på en tredje plats. Essi Avellan är Master of Wine, hemmahörande i Helsingfors. Hon är inte förvånad.

– Under de 20 år jag har specialiserat mig på regionen Champagne har vinerna därifrån gått från att vara en dryck man firade med till att bli ett seriöst gastronomiskt vin och på senare tid även hamna i många vinsamlares källare.

SMÅSKALIGA ODLARE UTMANAR

Stora namn som Krug, Dom Pérignon, Louis Roederer Cristal, Taittinger Comtes de Champagne, Salon och Bollinger dominerar marknaden för samlare, men samtidigt har ett allt större intresse riktats mot det som brukar kallas för odlar-champagne. Det rör sig om småskaliga producenter som till övervägande del odlar sina druvor själva i stället för att köpa in dem, vilket annars är vanligt i Champagne. Ofta har de ett tydligt hållbarhetsfokus och en begränsad hantverksmässig produktion som de i regel säljer under eget namn på flaskornas etikett.

– Odlarna lyfter fram druvsorter samt specifika byar och vingårdar. Stilen är gärna extra brut eller brut nature, det vill säga mycket torra viner med lite eller inget socker tillsatt efter den andra jäsningsen. Detta för att inte maskera hur växtplatsen för druvorna påverkar vinet, säger Essi Avellan.

Domaine Jacques Selosse, som numera drivs av ättlingen Guillaume Selosse, är just en sådan småskalig odlare som producerar enbart kring 45 000 flaskor per år. Vinerna har dock fått kultstatus och en trogen skara följare av vinkonnässörer. De blev tydligt vid en auktion i Hong Kong 2023, då en flaska Jacques Selosse Extra Brut Premier Cru 2008 klubbades för 3 100 euro.

Vissa av dessa odlare verkar utanför de

CHAMPAGNE

Råd till samlare

- 1 KÖP VINER SOM** du gillar och vill dricka.
- 2 KÖP FLER ÄN EN** flaska för att följa vinets utveckling genom åren.
- 3 OM DU VILL SÄLJA** vidare behöver du köpa lådor om sex flaskor som är standard vid exklusiva auktioner.
- 4 VÄLJ CHAMPAGNE SOM** har en dokumenterad historik av att åldras väl, som till exempel Dom Pérignon och Cristal.
- 5 HÅLL KOLL PÅ ÅRGÅNGAR** som betraktas som exceptionella, som till exempel 2008 och 2012.
- 6 FÖLJ EXPERTER SOM** Jancis Robinson, James Suckling, Essi Avellan och Richard Juhlin.
- 7 DET ÄR ALLTID EN BRA** idé att köpa Magnum-flaskor. De behåller fräschören längre och står emot oxidation av vinet bättre.
- 8 FÖRVARA FLASKORNA SVALT** och mörkt. Ljus förstör champagne snabbt.

FOTO: VESA LÄTTINEN

Essi Avellans tips på odlar-champagne

Ulysse Collin
Egly-Ouriet
Chartogne-Taillet
Roses de Jeanne
Vilmart & Cie
Girard-Bonnet

prestigefulla Grand Cru och Premier Cru-lägena som anses ge den högsta druvkvaliteten. Ett exempel är Ulysse Collin som mer eller mindre på egen hand satt det tidigare okända området Coteaux du Petit Morin på kartan.

– I dag finns det uppemot 2 000 producenter som gör odlarchampagne, varav cirka

100 nått internationellt erkännande. De är få men har en stor betydelse för regionen. Jacques Selosse, Egly-Ouriet och Ulysse Collin med flera andra har definitivt bidragit till det ökade intresset för Champagne, säger Essi Avellan.

Den förhållandevis begränsade volymen spelar en roll för att hålla efterfrågan och priserna uppe på auktionerna. Odlarna själva får dock sällan ta del av värdeökningen på andrahandsmarknaden, även om de kunnat höja priserna till viss del när de säljer till detaljhandel och restauranger.

DE STORA FÖLJER EFTER

De stora champagnehusen har inte varit sena med att haka på trenden. De lanserar nu viner influerade av odlarchampagne. Louis Roederer använder övervägande egenodlade druvor och satsar på ekologisk och biodynamisk odling. Bollinger har sin PN-cuvée där varje lansering lyfter fram pinot noir-druvor från olika årgångar och vingårdar. Att som tidigare sträva efter att ha en stil på sin champagne som inte förändras över tid är inte längre självklart.

Essi Avellan menar att spårbarhet och transparens har blivit viktigare. Konsumenterna ställer krav på det och allt fler av de stora champagnehusen har blivit mindre hemlighetsfulla.

– Tidigare var det svårt att ta reda på vilka sorts druvor samt vilka årgångar och växtplatser som ingår i en årgångslös champagne. Ta Krug ID som ett exempel, genom en sex-siffrig kod på flaskans etikett går det nu att hitta utförlig information om vinet på deras hemsida, säger hon.

EN FRAMTID I ROSA

Under senare år har efterfrågan på rosé-champagne ökat kraftigt. Att skådespelaren Brad Pitt investerat i Fleur de Miraval som specialiserar sig på just de rosa bubblorna har säkert bidragit till hajpen.

Antalet flaskor som släpps till marknaden är liten i jämförelse med vit champagne – och priserna väsentligt högre. Rosé-champagne har blivit stort i USA och Japan, medan konsumenterna i Norden varit mer avvaktande.

– Personligen tycker jag prestige-cuvéer av roséchampagne är bland det mest intressanta som sker i Champagne just nu. Vinerna är bättre än någonsin, har en komplexitet och passar för lagring genom sin tanninstruktur. Trenden är definitivt här för att stanna, säger Essi Avellan.

ÄNDRADE FÖRUTSÄTTNINGAR

Mycket pekar i rätt riktning för regionen Champagne, men det finns även utmaningar.

Klimatförändringarna har på många sätt verkat till regionens fördel. För några årtionden sedan kunde det vara svårt för druvorna att uppnå full mognad innan skörden, men så är inte fallet längre.

Å andra sidan har druvornas växtsäsong blivit kortare vilket kan påverka fräschören i vinerna. Det är inte ovanligt att skörden sker under värmeböljor i augusti vilket riskerar druvkvaliteten och gör arbetsförhållandena svåra för dem som handplockar druvorna. Dessutom har det blivit vanligare med extremväder som till exempel frost under vinstockarnas blomning på våren.

Trots en viss nedgång i exporten 2023 skeppades flaskor från Champagne till ett värde av över 6 miljarder euro. Mousserande viner har inte varit så populärt i Asien, men intresset där är på uppåtående. Det finns en risk, eller möjlighet beroende på hur man ser det, att priserna för prestige-champagne kommer att fortsätta stiga. Särskilt om den kinesiska konsumenten får smak för de fina bubblorna. 🍷

”Personligen tycker jag prestige-cuvéer av roséchampagne är bland det mest intressanta som sker i Champagne just nu.”

Prestigehuset Louis Roederer tillämpar biodynamiska metoder i sina vingårdar.

Vrakfynd på Åland

2010 bärgades världens äldsta drickbara champagne från ett vrak som förläste på 1800-talet i Ålands hav. Många flaskor kom från champagnehuset Veuve Clicquot och var i gott skick när de kom upp till ytan. Efter det har Veuve Clicquot sänkt ner nya flaskor i havet utanför Åland för att undersöka hur låg temperatur, vattentryck och frånvaro av ljus påverkar champagne. Projektet kallas Cellar in the sea och ska pågå i 40 år med återkommande provningar av vinerna.

Egly-Ouriet och Jacques Selosse är två mindre hantverksproducenter som är hett eftertraktade hos vinsamlare.

METODEN

Så görs champagne

CHAMPAGNE ÄR ETT MOUSSERANDE vin som tillverkas genom en metod som inkluderar en andra jäsnings i flaskan för att skapa kolsyra och bubblor.

I ÅRGÅNGSLÖS (non vintage) champagne blandas stilla viner från en årgång (basvin) med tidigare årgångar (reservvin).

DEN KALKRIKA JORDEN i Champagne spelar en viktig roll för karaktären på vinerna.

EFTER ATT JÄSTFÄLLNING tagits bort från flaskan (degorgering) tillsätts en blandning av vin och socker där söthetsgraden bestäms (dosage).

DE VANLIGASTE DRUVORNA i en champagne är chardonnay, pinot noir och pinot meunier.

Det livsviktiga ljuset

Solen och ljuset har alltid spelat en viktig roll i människans historia. I dag vet vi hur mycket den betyder för vår hälsa – och ohälsa.

TEXT JULIA LINDSTRÖM FOTO EMMA SIMPSON

BORTA I HORIZONTEN sprider sig ett sken från en gyllene vagn, solguden Helios far över himlen och gör natten till dag i den grekiska antikens mytologi. I aztekernas rike runt 1300-talet offerar människorna slavar för att hålla sin solgud stark.

Snabbspola fram till 2024 och vårens första solstrålar får stressade nordbor att stanna upp mitt på trottoaren, vinkla upp ansiktet mot det ljusa klotet på himlen och sluta ögonen. Människans besatthet av solen och ljuset tycks ha funnits i alla tider.

– Det är starkt kopplat till vår evolution. Vi är beroende av sol- och mörkerväxlingen som delar upp dygnet i faser. Ljuset och solen är förknippad med den aktiva fasen och mörkret med återhämtning. Vi är mer besatta av den aktiva fasen eftersom det är då vi historiskt ska samla mat och överleva, säger Arne Lowden, sömn- och stressforskare på Stockholms universitet, där han

länge forskat om hur dygnsrytm, ljusbeteende och sömn påverkar människor.

Som bosatta på de norra breddgraderna är vi kanske ännu mer besatta av dagsljuset, vilket inte är så konstigt. Under höstmånaderna får vi nämligen bara 14 procent av den årliga strålningen från solen, och under vintern fem procent.

– Det innebär att under sex månader får vi bara 19 procent av all årlig ljusstrålning. Resten får vi under vår och sommar, säger Arne Lowden.

DYGNSRYTMENS ROLL

Ljuset är den främsta faktorn som styr vår dygnsrytm, och dygnsrytmen är livsviktig för vår hälsa. Arne Lowden menar att vi är byggda för en ljus- och mörkerväxling som ligger nära 12 timmars ljus följt av 12 timmars mörker. Men för den moderna människan ser verkligheten inte ut så.

– Eftersom vi i dag inte går och lägger oss direkt efter solnedgången utan håller oss vakna med elektriskt ljus får många av oss problem med sömn och sömnbrist.

Ljuset på förmiddagen innehåller mer blå våglängder vilket ljuscellerna i ögat reglerar som mest på. Det blåa ljuset gör oss pigga och väcker hjärnan och vi blir därför omedelbart pigga – oberoende av när på dygnet vi utsätts för ljuset.

– När vi under kvällstid använder skärmar, som innehåller blått ljus, blir vi kvällspigga och morgontrötta. På kvällen behöver vi istället rött ljus, säger Arne Lowden.

Arne Lowden lyfter vikten av att ha rätt belysning vid rätt tid i hemmet och menar att mysbelysning på kvällen fyller en viktig funktion.

– På samma sätt som att det är viktigt att få dagsljus under förmiddagen är det lika viktigt att på kvällarna se över ljuset inomhus. Försök att efterlikna den naturliga sol- och mörkerväxlingen.

När vi rubbar vår dygnsrytm får det konsekvenser för vår hälsa. Det påverkar bland annat sömnen, immunförsvaret och tillväxten, samt ökar risken för flera sjukdomar – ungefär hälften av kroppens alla celler är beroende av dygnsrytmen.

SÅ MYCKET LJUS BEHÖVER VI

Att ta tillskott med D-vitamin är viktigt när vi inte får tillräckligt av det från solen. D-vitamin har flera fördelar – framför allt för att motverka benskörhet. Men Arne Lowden poängterar att det är viktigt att inte tro att det räcker med extra D-vitamin eftersom ljuset har fler livsviktiga effekter som vi behöver.

Så, hur lång solexponering behöver vi egentligen för att må bra? Och går det att ladda kroppens depåer med ljus?

– Det går tyvärr inte att ladda depåerna, vi är beroende av ljus dagligen. En solig dag räcker det att vara ute i dagsljus i 30 minuter, är det molnigt får du lägga på uppåt en timme på det.

Även när du är inomhus och nära ett fönster får du mer ljus än om du bara hade haft elektriskt ljus eftersom dagsljuset är mycket starkare.

– Dagsljuset kommer upp i en ljusstyrka på omkring 5 000 lux en molnig dag medan lampor inomhus bara når omkring 300 lux. Så även om fönsterglaset stänger ute 30 procent av dagsljuset ger det dig mer att sitta vid ett fönster inomhus än med enbart elektrisk belysning, säger Arne Lowden.

ARNE LOWDEN TIPSAR

Maxa ditt ljusintag

- Sträva efter att få mellan 30 minuter och 1,5 timmes exponering utomhus per dag beroende på hur klart eller molnigt det är.
- Jobba förebyggande med ljusbehandlingar, så som ljusterapi. Det finns ett starkt vetenskapligt stöd för att det fungerar.
- Ställ krav på din inomhusbelysning även på jobbet. Det bör finnas elektriskt ljus som ersätter dagsljuset väl. Just nu ser man till exempel över hur belysningen ser ut på många skolor, sjukhus och äldreboenden.

Arne Lowden, sömn- och stressforskare på Stockholms universitet.

Skillnad rött och blått ljus

Ljus har olika våglängder. Ljus med blå våglängd sänds ut från solen och skärmar på telefon, dator och tv. Det blå ljuset gör oss pigga och minskar sömnhormonet melatonin. Ljus med röda våglängder sägs däremot förbättra sömnen och ha positiva effekter på bland annat hudbesvär och immunförsvaret.

En delikat balansgång

Bågen är spänd efter vårens kursuppgångar, men vi är positiva. Även om orosmoln finns så ser vi goda förutsättningar för en gradvis konjunkturrell återhämtning. I denna miljö är riskhantering som alltid viktig på de finansiella marknaderna.

TEXT NIKLAS WELLFELT

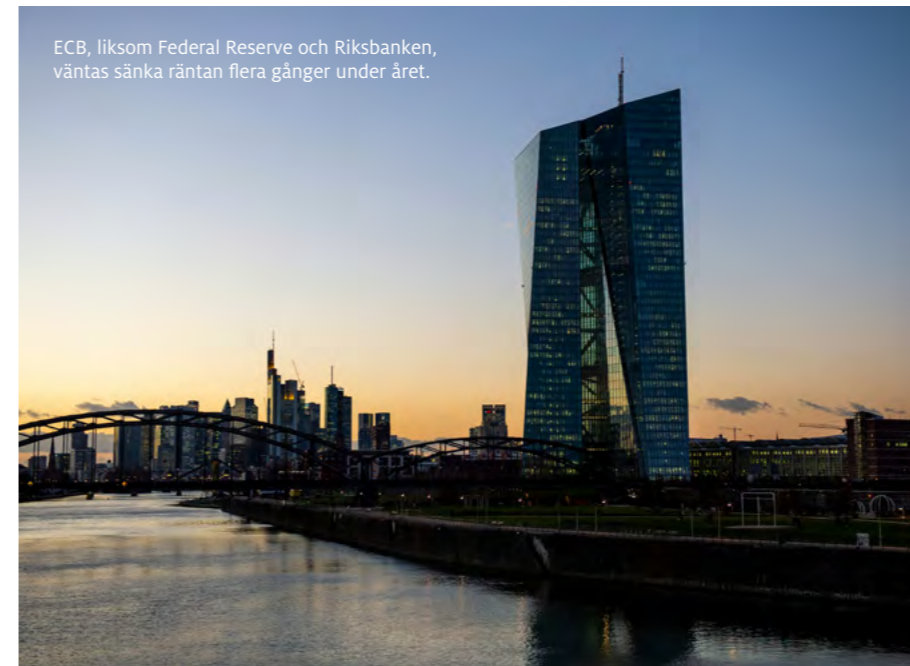
Sedan 2020 har investerare fått betalt för att bära risk.

Inledningen på 2020-talet har på många sätt präglats av exceptionella händelser. Det har varit global pandemi, krig på tröskeln till Europa, energikris, galopperande inflation och häftiga räntehöjningar. Om du som investerare vid inledningen på decenniet hade haft insikt om vad som komma skulle, hade det kanske varit frestande att fördela sitt sparande i en nödportfölj bestående av lika delar ficklampsbatterier, konserver och fysiskt guld – eller åtminstone sikta mot det som brukar klassas som den säkraste av finansiella tillgångar, nämligen statsobligationer.

RISK HAR LÖNAT SIG

Men granskar vi avkastningen sedan inledningen på 2020 visar den på ett annat utfall än många befarat. Trygga globala statsobligationer har minskat i värde med 15 procent under perioden. Tar vi ett kliv ut på riskskalan och ser på europeiska företagsobligationer handlas dessa på ungefär oförändrade nivåer, medan högränteobligationer är upp 10 procent.

Hur ser det då ut på aktiemarknaden, tillgångsslaget som brukar betraktas som det mest riskfyllda bland traditionella finansiella tillgångar? Jo tack, ett globalt aktieindex, inkluderande utdelningar, har lyft nära 60 procent under de drygt fyra år som passerat

ECB, liksom Federal Reserve och Riksbanken, väntas sänka räntan flera gånger under året.

sedan nyårsafton 2019. Återigen visar det sig att investerare får betalt för att bära risk. Det är lätt att bli uppskrämd, men en läxa är att det snabbt gäller att ta sig tillbaka till ett väl avvägt risktagande.

Våren 2024 har inneburit nya historiska toppnoteringar på flera aktiebörser i USA, Europa och Japan. Globala teknikbolag har suttit i förarsätet, påhejade av förhoppningar om utvecklingen av artificiell intelligens. Men uppgången stöds även av generellt starka delårsrapporter från bolag också i andra sektorer. Vi ser dessutom försiktigt positiva konjunktursignaler vilket bidrar till ökad tilltro om stigande företagsvinster.

Vi räknar med att 2024 innebär en gradvis konjunkturrell återhämtning, efter ett svagt, men trots allt tillväxtmässigt bättre fjolår än befarat. Revideringstrenden bland ekonomiska bedömare tar små steg i positiv riktning, men ännu är vi tidigt i återhämtningen. Etablerade prognosmakare som IMF och OECD har gjort försiktiga uppjusteringar i sin syn på global tillväxt.

UTRYMME FÖR UPPREVIDERINGAR

Men prognosmakarna understryker samtidigt att utsikterna för kommande år är relativt återhållna och innebär en global ekonomi som växer i underkant av historiskt genomsnitt. Det finns därför utrymme för ytterligare upprevideringar under kommande kvartal, om inflation och räntor kommer ned och skapar utrymme för

hushållens konsumtion att ta fart. I förlängningen räknar vi även med att företagens investeringar och lagercykeln vänder upp för att möta en tilltagande efterfrågan.

Den amerikanska ekonomin går på sedvanligt maner i täten, medan Europa släpar efter. Men vi tycker oss se begynnande värtecken också på vår sida om Atlanten. Den kinesiska ekonomin var en tydlig besvikelse under fjolåret, men från myndighetshåll ser vi allt fler stimulansåtgärder i syfte att få fart på återhämtningen.

Sedan inledningen på 2024 har det skett en tillnyktring av förväntansbilden i obligationsmarknaden. Synen på penningpolitiken är i nuläget betydligt mer realistisk, med tre till fyra prognosticerade räntesänkningar under året, med start under tidiga sommaren. Tron på räntesänkningar gäller för såväl ECB, Fed som Riksbanken.

Detta kan jämföras med marknadens förväntningar vid ingången på året, om sju till åtta sänkningar, vilket knappast var förenligt med vårt basscenario med en tydlig konjunkturrell återhämtning. Börsen har klarat perioden av turbulens i räntemarknaden anmärkningsvärt bra, i samband med att överdrivna förväntningar om sänkningar har korrigerats. Detta ser vi som ett tydligt styrketecken.

MÖJLIG MJUKLANDNING

I avvägningen mellan en tydlig konjunkturåterhämtning i kombination med färre

”Synen på penningpolitiken är i nuläget betydligt mer realistisk.”

räntesänkningar i ena vågskålen, samt svagare tillväxt och fler räntesänkningar i den andra vågskålen, då föredrar vi definitivt en vinstdriven börs – framför en marknad som styrs av räntesänkningar i eftermälet av tillväxtbesvikelser. Visst finns det tydliga orosmoln framöver, men vår syn är att en mjuklandning av ekonomin är på väg att lyckas.

Med det sagt, så är rikttningsförändringar i finansiella marknader ofta påfrestande. Emellanåt smärtsamma. Att ligga rätt är belönande, men det gör ont att vara felpositionerad. Det är ofta denna olust som får investerare att styra om i portföljer. Det pågår en ständig dragkamp mellan vankelmod och tillförsikt i marknaden. Vårt dagliga arbete som förvaltare är att vandra en delikat balansgång i denna miljö.

NIKLAS WELLFELT
Chefsstrateg på
Ålandsbankens Fondbolag

UTSTÄLLNING

NORDBOR I NYTT LJUS

I **UTSTÄLLNINGEN NORDBOR** på Nordiska museet i Stockholm undersöks hur kulturen och livet i Norden formats och omformas i möten mellan människor och i samspel med naturen och klimatet. I utställningen ställs frågor som: Hur ser familjen och hemmet ut? Vad tror nordborna på och vad drömmer de om?

I 27 rum skildras nordiska människoöden genom 500 års historia. Tusentals föremål från olika tider visas och flera inslag har gjorts interaktiva för besökarna. Kulturkritiker hyllar utställningen som har fått utökade öppettider efter publiktrycket.

”Tusentals föremål från olika tider visas och flera inslag har gjorts interaktiva för besökarna.”

FOTO: NORDISKA MUSEET

FOTO: SPACEVIP

RESTAURANG

MIDDAG MED RYMDUTSIKT

SPACEVIP, ETT FÖRETAG inriktat på koldioxidneutral rymdturism, planerar att under 2025 arrangera en restaurangupplevelse utöver det vanliga. Tillsammans med danska stjärnkocken Rasmus Munk ska de servera en middag på en farkost som med en höghöjdsballong tar de sex gästerna upp till stratosfären. Det blir ingen billig måltid, för en plats vid bordet måste du vara beredd att betala 495 000 dollar. Fast då ingår utsikten från 30 000 meter över havet, det är tre gånger så högt som kommersiella flygplans marschhöjd.

”Tre gånger så högt som kommersiella flygplans marschhöjd.”

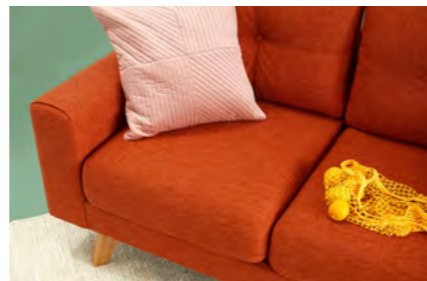

FOTO: UMBRASON/RESENYLÄRARE

VINTAGE

GER MÖBLER ETT ANDRA LIV

HAR DU TRÖTTNAT på krångliga sätt att bli av med dina begagnade möbler? Då kan lösningen vara det finländska e-handelsföretaget Mjuk. De vill göra det enklare att köpa och sälja kvalitetsmöbler second hand och på så sätt stötta den cirkulära ekonomin i samhället. Mjuk sköter försäljningen med säkra betalningar, hämtar upp möblen, rengör och levererar sedan till den nya ägaren. 2021 etablerades verksamheten även i Sverige och planer finns för vidare expansion till fler länder.

MUSIK

EN MÄSTARES AVSKED

ENDAST SEX MÅNADER före sin död genomför den Oscarsbelönade japanske kompositören Ryuichi Sakamoto ett sista framträdande. Ensam vid flygeln, med endast filmkameran som publik, framför han 20 utvalda verk från hela sin storslagna karriär. Resultatet är den bländande vackra och meditativa filmen *Sakamoto: Opus*, regisserad av kompositörens son, filmskaparen Neo Sora.

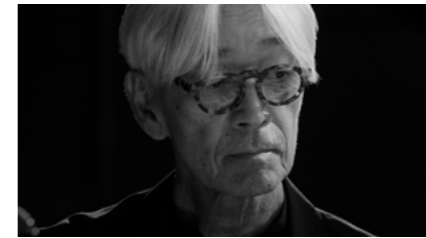

FOTO: RYUICHI SAKAMOTO I OPUS, NUPATFILM

Istället för att komplettera filmen med fakta och intervjuer och skapa en traditionell dokumentär, har Neo Sora valt att låta musiken berätta historien om hans pappa. Ryuichi Sakamoto gick bort den 23 mars 2023, efter lång tids kamp mot cancer.

TEKNIK

SPRÅKMASKIN I FICKAN

MÄNNISKAN HAR länge drömt om att kunna översätta främmande språk i realtid. Ett steg på vägen är Plaud Note, en diktafon som inte är större än ett kreditkort. Med hjälp av Chat GPT-4:s generativa AI kan den kvickt transkribera tal till text, spela in telefonsamtal eller skapa attgöra-listor och mötesanteckningar. Kortet fästs magnetiskt vid mobiltelefonen och hanteras genom en app. Orkar du inte läsa igenom allt som spelats in? Då gör Plaud Note en sammanfattning åt dig.

FOTO: PLAUD

RESA

TILOS HÅLLBARA REVANSCH

GREKISKA ÖN TILOS har cirka 800 bofasta invånare och 30 000 besökare över sommarsäsongen. Det är en liten ö med spännande fauna – 150 fågelarter passerar ön på flygturen mellan Europa och Afrika. Längre förde Tilos en tynande tillvaro med avfolkning och ständiga strömavbrott, men bestämde sig för några år sedan, med stöd från EU, att bli självförsörjande på förnybar energi. Idag kommer 70 procent av elen från sol- och vindkraft på ön och 90 procent av allt avfall återvinns. Till glädje för invånarna som ökar i antal igen.

FOTO: ISTOCK/PELLA_DB

DESIGN

FORM I SAMKLANG MED NATUREN

BRUTALT OCH SOFISTIKERAT kallar Vaarnii själva sitt uttryck. Och visst finns det både något hårt och något omsorgsfullt i den finska möbeltillverkarens självsäkra design. Företaget har inte bara uppmärksammat för sin formgivning utan också för sitt engagemang för hållbar produktion. Vaarnii jobbar med lokala hantverkare och fabriker. Varje kollektion skapas utifrån ett naturmaterial, såsom furu, vilket finns i överflöd och ofta förbises.

FOTO: VAARNII

”Varje kollektion skapas utifrån ett naturmaterial.”

LITTERATUR

PRIVATE EQUITY: EN MEMOAR

EFTER MÅNGA INTERVJUER och tester får 29-åriga Carrie Sun jobbet hon sökt på en av de mest prestigefulla hedgefonderna på Wall Street. Hon blir assistent och högra handen till en av grundarna som blivit miljardär. I arbetsbeskrivningen ingår att vara tillgänglig dygnet runt. En värld av lyx öppnar upp sig, men det hårda arbetstempot tar ut sin rätt där både Carrie Suns fysiska och mentala hälsa sätts på prov. Suns memoarer ger en unik inblick i en värld där status, makt och pengar betyder allt. Lite som tv-serien Billions, fast det här har hänt på riktigt.

SMIDIGARE CONCIERGE SERVICE

PREMIUM- OCH PRIVATE BANKING-KUND, har du sett att Concierge Service numera erbjuder en app där alla dina ärenden, dokument och förfrågningar samlas smidigt på ett och samma ställe?

Via våra digitala tjänster (internetkontoret och mobilbanken) hittar du länken till tjänsten, och efter att du vid första inloggningen fyllt i de efterfrågade uppgifterna loggar du därefter in snabbt med e-ID. I appen kan du också kontakta tjänsten och få inspirerande tips på aktiviteter och evenemang direkt i din mejlkorg. Gå in och skapa ett konto redan idag!

SÄKERHET

HAR DU FÅTT ETT SMS OM VILLKORS- ÄNDRINGAR?

IBLAND FÖRSÖKER VI NÅ DIG VIA många olika kanaler samtidigt. Det gör vi för att försäkra oss om att du läser viktig information som vi skickar till dig, exempelvis om villkoren för någon av dina tjänster eller produkter ändras.

Kom ihåg att vi aldrig ber dig att logga in i våra digitala tjänster via sms, e-post, sociala medier eller andra liknande kanaler. Var därför extra uppmärksam på denna typ av inloggningslänkar.

Däremot kan vi skicka ut information via sms om att du har ett nytt meddelande att läsa i dina digitala tjänster.

Klicka *aldrig* på inloggningslänkar i meddelanden eller googla på banken, du kan hamna på fejkade sidor. När du loggar in i banken på din dator ska du alltid logga in genom att själv skriva inloggningsadressen i din webbläsare eller använda dina egna bokmärken.

TRYGG PÅ RESAN

FÖRSÄKRINGAR VIA ZURICH INSURANCE

SEDAN ÅRSSKIFTET BEVILJAS dina kortförsäkringar via Zurich Insurance. Försäkringsgivarbytet innebär inga ändringar i dina befintliga försäkringsvillkor – endast nya telefonnummer och e-postadresser för att ta kontakt

med försäkringsgivaren.

Du hittar all information du behöver såväl på webben som i våra digitala tjänster. Och kom ihåg inför sommarens semesterresor: reseförsäkringskortet hittar du i mobilbanken, även utan att logga in!

SCIENCE BASED TARGETS-INITIATIVET HJÄLPER OSS NÅ VÅRA KLIMATMÅL

ÅLANDSBANKENS RESA mot klimatneutralitet och nettonoll fortsätter och som stöd på vägen har vi i början av året undertecknat Science Based Targets-initiativet. Science Based Targets Network utvecklar vetenskapsbaserade mål för att skydda vatten, mark, biologisk mångfald och hav för företag och klimatmål för städer.

Fler än 4 000 företag världen över har gått med i initiativet och arbetar med att fastställa och förverkliga mål för att minska utsläppen i enlighet med Parisavtalet. Nästa steg för oss är att fastställa våra mål för att minska växthusgasutsläpp i

linje med SBTi:s kriterier. Målen ska sedan valideras av SBTi.

Ålandsbanken ser fram emot att ytterligare förstärka arbetet med att minska vår påverkan på klimatförändringarna – en utmaning som berör oss alla.

SCIENCE
BASED
TARGETS

DRIVING AMBITIOUS CORPORATE CLIMATE ACTION

TRE FRÅGOR TILL

Ann Gerkman-Hänninen, som nyligen gått i pension efter att ha arbetat över 40 år på Ålandsbanken i Helsingfors.

HUR BÖRJADE DU PÅ ÅLANDSBANKEN?

– Min karriär började som 21-åring. Jag hittade en arbetsplatsannons i Helsingin Sanomat där det söktes sekreterare till Ålandsbankens första kontor på fastlandet. Jag hade examen från Sekreterarskolan i Stockholm och arbetserfarenhet från

sommarjobb på bank. Jag ansökte om jobbet och i slutet av 1981 började jag jobba på det nyöppnade kontoret på Unionsgatan 30. Ett kontor med öppet landskap redan då.

HUR HAR ARBETET UTVECKLATS GENOM ÅREN?

– Jag har haft möjlighet att lära mig nytt och utbilda mig under hela min karriär. Jag har jobbat med allt man kan tänka sig på ett bankkontor: dagligbank, placeringar, lån. Utvecklingen inom bankvärlden har verkligen gått framåt tack vare den digitala framfarten.

VAD HAR VARIT ROLIGAST UNDER DIN TID PÅ BANKEN?

– Möten med kunderna och kollegerna på alla bankens kontor, det känns otroligt att ha haft lyckan att få jobba med alla dessa härliga personer. Att lära känna Åland har varit en speciellt fin upplevelse. De årliga roliga och fantastiska årsfesterna med middag, dans och upptåg. Inte att förglömma 100 års-festen 2019. Vill rikta ett varmt tack till alla jag haft glädjen att möta från 1981–2023. Nu väntar livets efterrätt på sin 64-åriga farmor!

Ann Gerkman-Hänninen

Kontakta oss

Ålandsbanken Apb

HUVUDKONTOR:

Nygatan 2, Mariehamn, Åland
Telefon + 358 204 29 011 (växel)
www.alandsbanken.fi

AFFÄRSOMRÅDET FINLAND

Direktör Anne-Maria Salenius
Telefon 020 429 3401
anne-maria.salenius@alandsbanken.fi

PRIVATE BANKING

Chef Pasi Poikkeus
020 429 3472
pasi.poikkeus@alandsbanken.fi

PREMIUM BANKING

Chef Maarit Vesala
020 429 3601
maarit.vesala@alandsbanken.fi

HELSINGFORS

Bulevarden 7

TAMMERFORS

Hämeenkatu 4, våning 6

ÅBO

Hansakarveret, Eriksgatan 17

PARGAS

Köpmansgatan 24

VASA

Hovrättsplanaden 11

ULEÅBORG

Kyrkogatan 19

Läs mer på:
alandsbanken.fi/sv

Respektera naturens krafter

Som ung drömde Mari Pantsar om att bli veterinär. I dag engagerar hon näringslivet i kampen för ökad biologisk mångfald. Och har bytt bilen mot en hopfällbar cykel.

MARI PANTSAR

Ålder: 55

Bor: Hollola och Helsingfors

Bakgrund: Docent, filosofie doktor, miljöaktivist, entreprenör

Aktuellt: Använder sin tid som förändringsledare för Konestiftelsens Metsän puolella-initiativ och som entreprenör med målet att bidra till att rädda planeten.

”Jag ser havet som en livsviktig vän för oss människor.”

Vad är din styrka?

Ståndaktighet. När något känns svårt hittar jag alltid några fler sätt att försöka lösa det på.

Vad är din svaghet?

Allt-omedelbart-nu-attityd. Jag blir frustrerad när saker och ting kör fast. Till exempel bör klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald lösas snarast och ändå är åtgärderna helt otillräckliga.

Vilken personlig egenskap värdesätter du mest hos andra?

Empati och vänlighet. Det finns tillräckligt med ondska i världen och man måste alltid bemöta människor på ett vänligt sätt.

Hur ser du på livet?

Även om problemen är stora och svåra och inte kan lösas av en enda person, måste du göra ditt bästa – om så bara för självrespektens skull.

Vem är din största förebild?

De forskare som inte är rädda för att berätta sanningen om det ohållbara i vår livsstil och som kommer med lösningar, även om de får massiv kritik.

Vilken egenskap värdesätter du mest i affärlivet?

Rättvisa och vänlighet.

Hur bidrar du till en mer hållbar framtid?

Med val i vardagen och i livet. Jag har arbetat med miljöfrågor under hela min karriär. Jag sitter i fyra styrelser och i fjol grundade vi ett bolag (Kari & Pantsar) vars mission är att i samarbete med näringslivet stoppa förlusten av biologisk mångfald. Jag har också gett upp bilen och i stället köpt en hopfällbar cykel. Jag köper nästan inte alls nya grejer, utan främst begagnat.

Vad är din relation till Östersjön?

En nära relation. Jag ser havet som en livsviktig vän för oss människor. När jag var

ung jobbade jag på Havsforskningsinstitutet och ibland råkade vi ut för stormar på våra expeditioner. Det har lärt mig att ha respekt för naturens krafter. Havet ger mig också mycket glädje.

Vad är du mest rädd för?

En mänsklig attityd som värderar ekonomin högre än miljön och våra barns levnadsvillkor.

Vad är det lyxigaste du unnar dig?

En stressfri tillvaro på mina föräldrars sommarställe i Sysmä.

Vad anser du vara den mest överskattade dygden?

Det här är en svår fråga. Kanske den blygsamhet som vi finländare ibland driver för långt.

Vilken typ av podcast, film, tv-program eller bok skulle du vilja rekommendera?

Forrest Gump-filmen. Jag har sett den otaliga gånger och jag blir aldrig uttråkad av den.

Vilken är din bästa investering?

Gården i Hollola.

Vilket råd skulle du ge till ditt 20-åriga jag?

Lita på dig själv.

Vad ångrar du mest?

Kanske det faktum att jag inte blev entreprenör tidigare. Men tidigare kände jag inte min affärspartner Emma Kari.

När och var är du lyckligast?

Med familjen. Jag är i den lyckliga situationen att ha fyra generationer i min familj just nu.

Vad är du mest stolt över?

Min dotter och hur nära vi står varandra.

Om du var tvungen att arbeta men inte behövde pengar, vilket jobb skulle du välja?

Jag skulle förmodligen hjälpa djur som far illa. Det var mitt drömjobb redan när jag var ung, men livet förde mig till andra uppgifter. 🐾

Ålandsbanken Vindkraft – ansvarsfull avkastning

Finlands första specialplaceringsfond som investerar i vindkraft.

- ✓ Placerar huvudsakligen i byggnadsklara eller färdigbyggda vindkraftsparker i Finland och övriga Norden
- ✓ Fonden kan också investera i solenergi och energilagring
- ✓ Genom att investera i fonden kan du främja Finlands övergång till ett klimatneutralt samhälle.
- ✓ Teckning och inlösen två gånger per år.

Läs mer på alandsbanken.fi/sv.

* Fonden förvaltas av Ålandsbanken Fondbolag Ab. Ytterligare information på svenska, inklusive faktablad och fondprospekt, hittar du kostnadsfritt på Ålandsbankens webbplats www.alandsbanken.fi/sv samt på Ålandsbankens kontor. Notera att alla investeringar i fonder innebär en risk. Värde på en fond, och den avkastning som genereras, kan både öka och minska i värde och en investering kan förlora hela eller delar av det insatta kapitalet.

Vi går vår egen väg

ÅLANDSBANKEN

ÖSTERSJÖPROJEKTET
BALTICSEAPROJECT
ITÄMERIPROJEKTI

Tillsammans gör vi skillnad

Östersjöprojektet jobbar för ett renare hav genom att finansiera bra idéer och öka kännedomen om Östersjön.

Hittills har Ålandsbanken donerat nästan **5 miljoner euro** till förmån för miljön.

Läs mer: itameriprojekti.fi/sv

Vi går vår egen väg

ÅLANDSBANKEN